

sen af Statshusmandsbrug $\frac{1}{3}$ af Landarbejderne 40 Aar eller derover. Det er ikke heldigt, at Statshusmanden er for gammel, naar han overtager sin Ejendom, og 50-Aars Alderen, som § 3 fastsætter som en Maksimalgrænse, fra hvilken der oven i Købet kan dispenseres, er i mine Øjne for høj. Den vordende Statshusmand bør være i Besiddelse af sin fulde Arbejds-kraft, ogsaa for at Staten kan faa sine Afdrag, og for at Ejendommen kan bringes op over den Pris, hvortil den er købt, en Pris, som vistnok i ikke faa Tilfælde er større end Ejendommens virkelige Værdi. Det at være Statshusmand skal ikke være en Pensionsstilling for en Arbejder efter et langt Livs Tyendeforhold.

Jeg er glad over Lovforslagets § 12, der indeholder Bestemmelsen om yderligere Tillægslaan til Udvidelse af oprettede Husmandsbrug. Jeg tror imidlertid, at et saadant Tillægslaan hovedsagelig bør gives som en Art Præmie til den Statshusmand, der har dyrket sin Lod særlig godt, og i saa Tilfælde bør Laanet maaske ogsaa kunne overstige de 900 Kr., idet vi jo netop staa overfor de individuelle Tilfælde, hvor vi uden Risiko ere berettigede til at slappe de Grænser, som vi, naar Talen er om Gennemsnitstilfældene, ofte ere tvungne til at stramme. Det var i mine Øjne en Fejl ved Loven af 1899, at man ikke ved Antagelsen af Jordlodderne og med Hensyn til Laantagernes Kvalifikation har lagt et meget større Ansvar paa de kommunale Raad, end sket er. Kommissionerne kunne være sammensatte af udmærkede Mænd og ere det sagtens ogsaa, men disse udmærkede Mænd kunne nu en Gang ikke kende alle de laansøgende personlig, og man er henvist til at behandle alle Laanbegæringer ganske forretningsmæssigt. Derfor kan det ogsaa ske, at en Landarbejder, der baade savner Evne og Villie til at drive sit Brug tidsvarende, kan faa Statslaanet. Det vilde stille sig anderledes, naar de kommunale Raad følte et større Ansvar, juridisk og moralsk, ved deres Erklæringer baade med Hensyn til Jordloddernes Beskaffenhed og med Hensyn til Laansøgenes Evner. Dette tror jeg kunde ske derved, at en vis Del af Risikoen ved eventuelle Tab faldt tilbage paa Kommunerne. Jeg tror, at vi saaledes kunde sikre os, at alene dygtige og værdige Landarbejdere fik Statslaan, og imod, at den købte Jordlod blev skruet op til en uforholdsmæssig høj Pris, hvilket vistnok nu sker under forskellige Former. Jeg ved ikke, om det foreliggende Lov-

forslag kan ændres i den af mig antydede Retning, men jeg henstiller til det Udvalg, der faar med Sagen at gøre, at have sin Opmærksomhed henvendt derpaa.

Der er rejst Spørgsmaal om, hvorvidt disse Husmandsbrug burde være i Selveje eller offentligt Fæste, og jeg ser, at Husmandsforeningerne have sat offentligt Fæste paa deres Program uden dog nærmere at angive, hvad de forstaa derved. Et kortvarigt offentligt Fæste er der vel ingen, der kan finde ønskeligt, og et Livsfæste er neppe nok til at sikre Besidderens Kærlighed til den Jord, han skal dyrke. Jeg ser derfor ikke, at der er andet tilbage end Arvefæste; men da Arvefæste med Ret til at sælge og pantsætte jo faktisk er fri Ejendom, hvor man i Stedet for at svare Renten af sine Prioriteter betaler en fast Afgift, saa er det vel Arvefæste uden Ret til Salg eller Pantsætning, de Herrer have tænkt paa. Hvad det kommer an paa, er at finde en Form, hvor Fordelen ved den frie Ejendomsret falder sammen med Fæstets Sikkerhed, og det er jo muligt, at denne Form kan findes i et Arvefæste uden Ret til Salg eller Pantsætning, hvor altsaa Statshusmandsbruget gaar i Arv fra Fader til Søn, og hvor Afgiften fastsættes f. Eks. hvert tiende Aar under Hensyntagen til Ejendommens Prisstigen eller Pristald.

Det farlige ved den frie Ejendomsret, naar Talen er om Dværgbrug og særlig om Brug, hvor Ejeren kun ejer saa lidt, at han i strengeste Forstand kun er Bruger og ikke Ejer, egentlig kun Prioritets-haverens Forvalter, ligger i, at han har saa lidt økonomisk Modstandsevne, at han ved et forholdsvis ringe Fald i Værdien vil kunne ruineres. Paa den anden Side vil en paa Grund af Konjunkturerne frembragt Stigning af Ejendommens Værdi, hvis han sælger Ejendommen, ganske vist gavne ham, men skade hans Efterfølger. Derfor mener jeg, at man ikke bør stille sig ganske afvisende overfor Tanken om Arvefæste uden Ret til Salg og Pantsætning, og at man ikke bør udelukke Forsøget, selv om man paa et saa uprøvet Stadium ikke kan gøre det til det bærende Princip.

Det er muligt, at Forsøget kan gøres gennem Udstykningsforeningerne, men maa jeg om disse Udstykningsforeninger blot sige, at de vel undertiden møde i filantropisk Klædebon, men ofte sættes i Scene af de Folk, man i gamle Dage kaldte Herregaardsslagtere, og som alene have en kunstig Stigning af Jordpriserne og en